

Granskningshandling

Kulturhistoriskt viktiga miljöer

Så utvecklar vi Söderhamn till en
attraktiv och hållbar kommun

Områden med kulturvärden

	<p>Trönö gamla kyrka</p> <p>Beskrivning</p> <p>Området omfattar den gamla kyrkan och det omgivande jordbrukslandskapet i dalgången. Den smala Trönödalen är ett utmärkt exempel på dalgångsbygd. Byarna ligger i höjd eller sluttningslägen längs dalens sida. Nedanför ligger obebyggda odlingsmarker. De närmast ån var förr fuktiga och därmed lämpade för slätter. Särskilt den nedersta delen av bygden, omfattande bl.a. byarna Långbro, Daglösa och Fly, bildar en sällsynt välbevarad helhetsbild med många välbevarade gårdar och boställen. Stora delar av området består av brukningsvärd jordbruksmark. Området är av riksintresse för kulturminnesvård. Trönöån som rinner igenom i dalbotten är av riksintresse för naturvård.</p> <p>Mark- och vattenanvändning</p> <p>Det är av intresse att odlingslandskapet hålls öppet. För att bibehålla områdets värde bör markanvändningen hållas oförändrad med fortsatt hävd av åker-, ängs- och hagmark. Även vägar, lador, hägnader m.m. bör fortsättningsvis vårdas. Skogsbruket bör bedrivas med särskild hänsyn enligt 30 § Skogsvårdslagen.</p> <p>Bebyggelseutveckling</p> <p>Nybyggnad bör endast medges inom befintliga bybildningar. Vid placering och utformning bör PBL 3:1, om anpassning till befintlig kulturhistorisk värdefull bebyggelsemiljö och landskapsbild, särskilt beaktas. Proportioner, fasad- och takmaterial samt färgsättning bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Anpassningskravet gäller även komplementbyggnader.</p>
	<p>Norråla centralbygd</p> <p>Beskrivning</p>

	<p>Området utgörs av ett välbevarat kulturlandskap med dalgångsstruktur i östvästlig riktning. I sluttningsläge längs skogsbrynen ligger flertalet välbevarade byar, både norr och söder om dalgången. I dalbotten finns ett öppet ladlandskap med Norrala kyrka på en kulle. Kyrkan syns på långt håll i landskapet. I området finns spridda fornlämningar i närhet till byarna. Dalgången är av riksintresse för kulturminnesvård och Norralaån i dalens botten är av riksintresse för naturvård. Jordbruksmarken i området är brukningsvärd.</p> <p>Mark- och vattenanvändning</p> <p>Markanvändningen bör i huvudsak hållas oförändrad. Det är av intresse att odlingslandskapet hålls öppet. Skogsbruket bör bedrivas med särskild hänsyn.</p> <p>Bebyggelseutveckling</p> <p>Nybyggnad bör endast medges i befintliga bybildningar. Vid placering och utformning bör PBL 3:1, om anpassning till befintlig kulturhistorisk värdefull bebyggelsemiljö och landskapsbild, särskilt beaktas. Proportioner, fasad- och takmaterial samt färgsättning bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Anpassningskravet gäller även komplementbyggnader. Vid om- och tillbyggnader samt andra åt gårdar bör PBL 3:10 särskilt beaktas. Lagrummet anger att byggnads särdrag och byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skall beaktas. Inom området finns flera särskilt värdefulla bebyggelseområden. Byggnader inom dessa får enligt PBL 3:12 inte förvanskas. Dess yttre skall hållas i vårdat skick. Enligt PBL 3:13 skall underhåll skall anpassas till byggnadens värde samt till landskapsbilden. Ladorna på åkrar och ängar är ett särskilt karaktäristiskt inslag i landskapsbilden. Dessa bör bevaras.</p>
	<p>Skärså</p> <p>Beskrivning</p> <p>Skärså fiskeläge är ett av Gävleborgs läns största och samtidigt bäst bevarade. Fiskenäring bedrivs fortfarande. Tillkomsten av fritidshus ligger visuellt skilt, varför den ursprungliga bebyggelsens karaktär är mycket välbevarad. Skärså är ett populärt turistmål sommartid. Skärså fiskeläge är av riksintresse för kulturminnesvård. Det ligger dessutom inom det primära intresseområdet för rörligt friluftsliv som kust- och skärgårdsområdet utgör.</p> <p>Mark- och vattenanvändning</p>

	<p>Markanvändningen bör i huvudsak hållas oförändrad.</p> <p>Bebyggelseutveckling</p> <p>Mindre tillägg av nya bostadshus till befintlig bebyggelse samt uppförande av komplementbyggnader uthus, garage och dylikt, som kan utformas och placeras med särskild anpassning till befintlig kulturhistoriskt värdefull miljö och landskapsbild, accepteras. Proportioner, fasad- och takmaterial samt färgsättning bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Vid om- och tillbyggnader samt andra åt gärder bör byggnaders särdrag och byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skall tillvaratas.</p> <p>Området utgör ett värdefullt bebyggelseområde, varför byggnaderna inom det området inte får förvanskas. Underhåll anpassas till byggnadens värde samt till landskapsbilden.</p>
	<p>Prästgrundet</p> <p>Beskrivning</p> <p>Prästgrundet är ett mycket välbevarat fiskeläge, grundat av Gävlefiskare som använde ön som säsongboplats. Troligen har ön använts som fiskeplats redan under förhistorisk tid. Några rösen, en labyrint och begravningsplats vittnar om det. I byn finns ett kapell från 1830, mangelbod, bagarstuga mm. Prästgrundet har en intressant naturskogstyp med endast svag kulturpåverkan. Prästgrundet är av riksintresse för kulturminnesvård. Eftersom ön ingår i skärgårdsområdet är den även av primärt intresse för rörligt friluftsliv.</p> <p>Mark- och vattenanvändning</p> <p>Pågående markanvändning bör fortgå. Inga förändringar eftersträvas. Inget skogsbruk bör bedrivas.</p> <p>Bebyggelseutveckling</p> <p>Nybyggnad bör ej medges. Dock kan uppförande av enstaka uthyrningsstugor accepteras. Vid uppförande av sådan eller av komplementbyggnader, uthus och dylikt, bör utformning och placering särskilt anpassas till befintlig kulturhistoriskt värdefull bebyggelsemiljö och landskapsbild. Proportioner, fasad- och takmaterial samt färgsättning bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Vid om- och tillbyggnader samt andra åt gärder bör byggnaders</p>

	<p>särdrag och byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skall tillvaratas. Bebyggelsen utgör en särskilt värdefull bebyggelsemiljö, varför byggnaderna inte får förvanskas. Byggnaders yttre skick hållas i vårdat skick. Underhåll skall anpassas till byggnadens värde samt till landskapsbilden. Byggnader som är särskilt värdefulla skall underhållas så att deras särart bevaras.</p>
	<p>Höljebro – Ljusne</p> <p>Beskrivning</p> <p>Inom Söderhamns kommun är Ljusnans dalgång i hela sin sträckning av större intresse för rörligt friluftsliv. Intresse för naturvård finns vid Renskalla i form av sump- skog och hasselbestånd.</p> <p>Mark- och vattenanvändning</p> <p>Pågående mark- och vattenanvändning bör bibehållas. Skogbruk bör bedrivas med särskild hänsyn till landskapsbild och intressen för det rörliga friluftslivet och naturvården, enligt 30 § Skogsvårdslagen inom området.</p> <p>Bebyggelseutveckling</p> <p>Ny spridd bebyggelse i konflikt med friluftslivets intressen bör ej medges.</p>
	<p>Askesta – Ellne</p> <p>Beskrivning</p> <p>Området utgörs av ett öppet odlingslandskap med brukningsvärd jordbruksmark. Området är del av riksintresseområdet Söderala centralbygd. Bebyggelsen är lokaliserad längs den gamla kommunikationsleden som går genom området i skogskanten. I området finns flera fornlämningar.</p> <p>Mark- och vattenanvändning</p> <p>Markanvändningen bör i huvudsak hållas oförändrad. Det är av intresse att det öppna</p>

odlingslandskapet hålls öppet. Skogsbruk bör bedrivas med särskild hänsyn.

Bebyggelseutveckling

Nybyggnad bör endast medges i eller i anslutning till befintliga bybildningar. Vid placering och utformning bör PBL 3:1, om anpassning till befintlig kulturhistorisk värdefull bebyggelsemiljö och landskapsbild, särskilt beaktas. Proportioner, fasad- och takmaterial samt färgsättning bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Anpassningskravet gäller även komplementbyggnader, uthus, garage o.dyl. Vid om- och tillbyggnader samt andra åtgärder bör PBL 3:10 särskilt beaktas. Lagrummet anger att byggnads särdrag och byggnadstekniska, historiska, miljömässiga och konstnärliga värden skall beaktas. Askesta-Siggesta utgör ett särskilt värdefullt bebyggelseområde. Byggnaderna får enligt PBL 3:12 inte förvanskas. Enligt PBL 3:13 skall underhåll anpassas till byggnadens värde samt till landskapsbilden.

Marmen

Området kring Marmen är en av Hälsinglands rikaste platser för lämningar efter lågteknisk järnframställning. Lämningarna består av slagg som indikerar bybildningar och kolningsgropar. De provtagningar som utförts visar på att lämningarna är från senare delen av 700-talet och början av 800-talet. Fornlämningsområdet är mycket typiskt för hur järnframställningsplatser ser ut i Hälsingland. Koncentrationen av dem följer i huvudsak Ljusnans och Voxnans sträckning och är inte kopplad till den nutida bebyggelsen. Vid Askesta finns en kulturhistoriskt värdefull miljö kring det tidigare sågverket. I Marmaverken finns en samlad bruksbebyggelse bevarad; arbetarbostäder, förmansbostäder och herrgården. Området kring Marmen är av riksintresse för kulturminnesvård. Det är dessutom av intresse för rörligt friluftsliv. Beträffande luftfarts intressen se kapitel 3.14, luftfart. Vid Höljebro finns en lövlund av intresse för naturvården.

Mark- och vattenanvändning

Markanvändningen bör hållas oförändrad. Skogsbruket bör bedrivas med särskild hänsyn, enligt 30 § Skogsvårdslagen, till landskapsbild samt de intressen för naturvård och kulturmiljövård som anges ovan. Hänsynstagandet bör även ske i anslutning till fornlämningar. Dessa är i många fall svårfunna och kräver särskild uppmärksamhet och samråd. Läns museet utmärker fornlämningar på begäran. Kommunen anser att miljöbalkens kapitel 4 §2, är tillämplig, se R3:3 Bergviken. Strandskydd gäller med 200 meter.

Bebyggelseutveckling

Tillkommande bebyggelse i konflikt med kulturvärdena och friluftslivets intressen bör ej medges utanför befintliga bebyggelsegrupper.

Rönnskär

Beskrivning

Rönnskär är ett väl sammanhållet fiskeläge med i huvudsak 1900-talskaraktär. Bebyggelsen består i kärnan av fyra mycket tätt vinkelställda hus och ett tiotal skärboningar med friare grupperade bostadshus bakom båthus vid stranden. Med skärboning förstås en fiskarstuga sammanbyggd med sjöboden. På ön finns dessutom ett stort antal boningshus grupperade

	<p>till en samlad miljö kring en gångväg. Dessa byggnader är till största delen utförd i sekelskiftets panelarkitektur. I fiskeläget finns före detta lotsstation och ett äldre tullhus. Rönnskär är av riksintresse för kulturminnesvård och beläget i skärgårdsområdet. Ön är även av primärt intresse för rörligt friluftsliv.</p> <p>Mark- och vattenanvändning</p> <p>Pågående markanvändning bör fortgå.</p> <p>Bebyggelseutveckling</p> <p>Nybyggnad bör ej medges. Vid uppförande av komplementbyggnader, uthus och dylikt, bör utformning och placering särskilt anpassas till befintlig kulturhistoriskt värdefull bebyggelsemiljö och landskapsbild, PBL 3:1. Proportioner, fasad- och takmaterial samt färgsättning bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Vid om- och tillbyggnader samt andra åtgärder bör PBL 3:10 särskilt beaktas. Lagrummet anger att byggnads särdrag och byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skall tillvaratas. Området utgör ett särskilt värdefullt bebyggelseområde, varför byggnaderna inom det inte får förvanskas. Byggnaders yttre ska hållas i vårdat skick. Underhåll skall anpassas till byggnadens värde samt till landskapsbilden.</p>
	<p>Vallvik</p> <p>Beskrivning</p> <p>Vallvik är ett av länets bäst bevarade massaindustrisamhällen. Fabriksanläggningen anlades 1907 på en tidigare obebyggd udde mot havet. Efter hand byggdes samhället upp, med bostäder och serviceanläggningar, söder om fabriken. Industrins betydelse för orten har varit mycket stor och det finns en intim koppling mellan industrins och samhällets utveckling. Inom industriområdet finns, trots moderniseringar och tillbyggnader, äldre välbevarade byggnader såsom ett flertal magasin, verkstäder, pumphus, pannhus, brandstation, f.d. disponentbostad, lokstall m.m. Äldre arbetar- och tjänstemannabostäder i samhället är till största delen välbevarade. Området är av riksintresse för kulturminnesvård.</p> <p>Markanvändning</p> <p>Markanvändningsförändring kräver detaljpanelläggning. Förändringar bör vara så små som</p>

möjligt.

Bebyggelseutveckling

Tillkommande bebyggelse bör prövas i detaljplan. Särskild miljöhänsyn bör tas till befintlig bebyggelse och landskapsbild ifråga om nya byggnaders utformning och placering, PBL 3:1. Vid om- och tillbyggnader bör PBL 3:10 särskilt beaktas. Lagrummet anger att byggnads särdrag och byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skall tillvaratas. Området utgör ett särskilt värdefullt bebyggelseområde, varför byggnaderna inte får förvanskas, PBL 3:12. Enligt PBL 3:13 skall underhåll anpassas till byggnadens kulturhistoriska värde samt till landskapsbilden och byggnaders yttre skall hållas i vårdat skick. Byggnader som är särskilt värdefulla skall underhållas så att deras särart bevaras, PBL 3:13.

Övriga områden för kulturmiljövård

Intressen för kulturmiljövård bör så långt som möjligt bevaras inom dessa områden. Nybebyggelse ska inom dessa områden ska särskilt anpassas till befintlig bebyggelse och stads- eller landskapsbilden. Om- och tillbyggnader samt annan ändring av byggnad ska utföras särskilt varsamt så att förvanskning inte sker. Byggnader inom intresse för kulturmiljövård ska underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

Utförligare beskrivning och vägledning finns i följande program:

- Naturvårdsprogram, länsstyrelsen 1997
- Naturatlas, miljö- och hälsoskyddskontoret 1989
- Bevarandeprogram för odlingslandskapet, länsstyrelsen 1996
- Särskilt värdefulla bebyggelseområden i Söderhamns kommun, Länsmuseum 1989
- Bebyggelse i Söderhamns kommun, Gästrike-Hälsinge Hembygdsförbund 1974

Objekt	Typ	Vägledning hittas i
Svartjärnsbodarna	Fäbodar	
Norrbodarna	Fäbodar	
Visbodarna	Fäbodar	
Ringa	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
Insta-Hamre	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
Mo-Florhed-Nolhed	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
Kyrkbyn-Tyby	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
Svedja	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
Flor-Sundbäck	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
Bodarne	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
Heden-Söderala kyrka	Särskilt värdefullt	

		bebyggelseområde	
	Berga	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
	Norrbyn	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
	Skog samhälle och strand	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
	Stråttjärna	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
	Härnbo	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
	Långbo	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
	Holmsveden	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
	Tönnånger	Särskilt värdefullt bebyggelseområde	
	Hamnäs fjärdarna	Fäbodarna	
	Bölesfäbodarna	Fäbodarna	
	Strand	Fäbodarna	

Övriga kulturmiljöprogram att använda som referens

Bygga på Öster, 1979

Innehåller rekommendationer för byggnation på Öster

Kustplan, 1984

Beskriver kulturhistoriskt intressanta områden vid kusten, främst fiskeläger.

Söderhamns stadsbebyggelse – Historik och bevarandeplan, 1985

Innehåller riktlinjer för bevarande av byggnation i Söderhamns stad.

Arkitektur i Söderhamns Kommun, 19XX

Referenser för arkitektonisk utformning av särskilt viktiga byggnader.

Kulturhistoriska byggnader i Söderhamn, 19XX

Inventering av kulturhistoriskt intressanta byggnader.

**SÖDER
HAMN!**